

ΚΥΡΙΑΚΗ 7 ΙΟΥΝΙΟΥ 2020

ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΙΣΤΟΡΙΑ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ

ΟΜΑΔΑ ΠΡΩΤΗ

**A1.** Να προσδιορίσετε το περιεχόμενο των όρων:

**α. ΔΟΕ**

**β. ΟΥΛΕΝ**

**γ. ραλλικό κόμμα**

**Μονάδες 15**

**A2.** Να αντιστοιχίσετε στοιχεία της στήλης Α' με εκείνα της στήλης Β'. Δύο στοιχεία της Στήλης Β' περισσεύουν.

| Στήλη Α'                                          | Στήλη Β'                                                                                                               |
|---------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 1. Σύνταγμα 1844                                  | <b>α.</b> εγκαθιδρύθηκε το πολίτευμα της αβασίλευτης δημοκρατίας                                                       |
| 2. Σύνταγμα 1864                                  | <b>β.</b> καλούνται οι ετερόχθονες Έλληνες να προσέλθουν στη Βουλή και να ζητήσουν περιοχή για να ιδρύσουν νέες πόλεις |
| 3. Σύνταγμα 1927                                  | <b>γ.</b> κατοχυρώνεται η μονιμότητα των δικαστικών και των δημοσίων υπαλλήλων                                         |
| 4. ψήφισμα 5ης Μαΐου 1827                         | <b>δ.</b> καθορισμός των προσόντων των δημοσίων υπαλλήλων                                                              |
| 5. Β' ψήφισμα Εθνοσυνέλευσης 3ης Σεπτεμβρίου 1843 | <b>ε.</b> κατοχυρώνονται με ελάχιστους περιορισμούς το δικαίωμα της καθολικής ψηφοφορίας για τους άντρες               |
|                                                   | <b>στ.</b> διορισμός δημοσίων υπαλλήλων με δημόσιους διαγωνισμούς                                                      |
|                                                   | <b>ζ.</b> αρχή λαϊκής κυριαρχίας                                                                                       |

**Μονάδες 10**

**B1. α.** Ποιες ήταν οι ενέργειες της κυβέρνησης για την αποκατάσταση των Χίων προσφύγων κατά την ελληνική επανάσταση (μον. 4) και κατά την οθωνική περίοδο (μον. 3);

**β.** Κατά τη διάρκεια της Εθνοσυνέλευσης που συνήλθε μετά την επανάσταση της 3ης Σεπτεμβρίου 1843 ποιες απόψεις κατατέθηκαν σχετικά με το θέμα της εκλογής των βουλευτών και ποια ρύθμιση τελικά επικράτησε; (μον. 5)

**Μονάδες 12**

**B2. α.** Ποιες ήταν οι συνέπειες του κλήρινγκ σε πολιτικό επίπεδο; (μον. 5)

**β.** Για ποιους λόγους και με ποιους τρόπους οι ηγεσίες των κομμάτων καταστρατηγούσαν το σύνταγμα την περίοδο 1923-1936; (μον. 8)

**Μονάδες 13**

## ΟΜΑΔΑ ΔΕΥΤΕΡΗ

**Γ1.** Με βάση τις ιστορικές σας γνώσεις και τα παραθέματα που ακολουθούν να αναφερθείτε στο Γαλλικό κόμμα και συγκεκριμένα:

**α.** ποιοι ήταν οι οπαδοί του; (μονάδες 8)

**β.** ποια τα βασικά στοιχεία της πολιτικής του; (μονάδες 10)

**γ.** πώς πολιτεύθηκε ο ηγέτης του κατά την περίοδο 1844-1847; (μονάδες 7).

**Μονάδες 25**

### ΠΑΡΑΘΕΜΑ Α΄

Στο Γαλλικό Κόμμα διαπιστώνεται η μέγιστη διάρκεια των πελατειακών δομών. Το κόμμα που δημιουργήθηκε ως εκπρόσωπος των συμφερόντων των Ρουμελιωτών στρατιωτικών κυρίως, την εκπροσώπηση των οποίων είχε αναλάβει ο Ιωάννης Κωλέττης, διατήρησε αυτόν τον χαρακτήρα μέχρι και μετά τον δεύτερο εμφύλιο. Ο εμφύλιος είχε συντελέσει στην ανάπτυξη ενός κοινού μετώπου των Ρουμελιωτών, που οδήγησε οπλαρχηγούς με τόσο μεγάλες αντιθέσεις μεταξύ τους, όπως ο Κώστας Μπότσαρης και ο Κίτσος Τζαβέλας, στο στρατόπεδο του Κωλέττη, εμποδίζοντας αρχικά την ανάπτυξη άλλων διαφοροποιήσεων. Με μια σειρά τακτικές κινήσεις ο Κωλέττης βελτίωσε τη θέση του. Όταν ο Οδυσσέας Ανδρούτσος το 1825, ως αιχμάλωτος του Ιωάννη Γκούρα, είχε βρει τον θάνατο, ο ίδιος ο Γκούρας είχε σκοτωθεί ένα χρόνο αργότερα και ο Καραϊσκάκης το 1827, ο Κωλέττης μπορούσε πια να εκπροσωπεί μόνος τους στρατιωτικούς της Στερεάς. Παράλληλα, το μέτωπο των Ρουμελιωτών στον δεύτερο εμφύλιο διαμεσολάβησε την προσχώρηση αρχόντων της Στερεάς Ελλάδας στον Κωλέττη [...] Στους αγωνιστές της Ρούμελης ήταν εντυπωσιακό εκείνο που ίσχυε γενικά για τον στρατό: απαίτησαν από τον Κωλέττη μισθό, τροφή και πυρομαχικά, και ο Κωλέττης αξιοποίησε δεξιολογικά αυτή τη δυνατότητα να τους προσδέσει στενότερα στην παράταξή του.

*Gunnar Hering, Τα Πολιτικά Κόμματα στην Ελλάδα, 1821-1936, Μ.Ι.Ε.Τ., 2006, τ. Α΄, σ. 118-119*

### ΠΑΡΑΘΕΜΑ Β΄

Ο Κωλέττης, είχε θέσει επισήμως τον Ιανουάριο του 1844 το ζήτημα εκείνο το οποίο για οχτώ περίπου δεκαετίες, όχι απλώς θα απασχολήσει τη χώρα, αλλά θα περιδινηθεί κάθε έκφανση της εσωτερικής και εξωτερικής πολιτικής:

«Διά την γεωγραφικήν αυτήν θέσιν η Ελλάς είναι το κέντρον της Ευρώπης· ισταμένη και έχουσα εκ μεν δεξιών την Ανατολήν, εξ αριστερών δε την Δύσιν, προώρισται ώστε διά μεν της πτώσεως αυτής να φωτίση την Δύσιν, διά δε της Αναγεννήσεως την Ανατολήν. Το μεν πρώτον εξεπλήρωσαν οι προπάτορες ημών, το δε δεύτερον είναι εις ημάς ανατεθειμένον. Εν τω πνεύματι του όρκου τούτου και της μεγάλης ιδέας, είδον πάντοτε τους πληρεξουσίους του Έθνους να συνέρχονται διά να αποφασίσουν ουχί πλέον περί της τύχης της Ελλάδος, αλλά περί της ελληνικής φυλής.»

Αυτή είναι, λοιπόν, η ληξιαρχική πράξη γέννησης της Μεγάλης Ιδέας. Είναι λογικό, το ζήτημα που συνέχισε και συγκινούσε κάθε Έλληνα, με διαφορετική ένταση κάθε φορά, να απασχολεί –μάλλον εντονότερα, λόγω της φύσεως του επαγγέλματος– και τους αξιωματικούς.

*Δημήτρης Μαλέσης, «Ν΄ ανάψη η επανάστασις»: Μεγάλη Ιδέα και Στρατός τον 19ο αιώνα, Ασίνη, 2017, σ. 151-152*

### ΠΑΡΑΘΕΜΑ Γ΄

Η παραχώρηση Συντάγματος δε μετέβαλε την πολιτική ζωή. Η συνεργασία των τριών κομμάτων ενόψει της αλλαγής του 1843 διαλύθηκε αμέσως μετά την επιτυχία. Οι πρώτες εκλογές που ακολούθησαν κράτησαν τρεις μήνες κατά τους οποίους η Ελλάδα έγινε λεία των οπλισμένων συμμοριών του Κωλέττη, που έβαλε σ' ενέργεια όλα τα μέσα για να συντρίψει τον αντίπαλο και να εξασφαλίσει την πλειοψηφία στη Βουλή.

Συνταγματικός, όταν ήταν στην αντιπολίτευση, ο Κωλέττης δείχτηκε υπερβολικά συγκεντρωτικός όταν πήρε την εξουσία κι ενθάρρυνε τις επεμβάσεις του στέμματος στην πολιτική ζωή. Η πραγματική εσωτερική πολιτική του συνίστατο στη διάθεση των κρατικών εσόδων για λογαριασμό των φίλων του, χωρίς κανένα σοβαρό μέτρο για τη διοργάνωση και οικονομική ανάπτυξη της χώρας.

Νίκος Σβορώνος, *Επισκόπηση της Νεοελληνικής Ιστορίας*, Θεμέλιο, 1982, σ. 81

**Δ1.** Με βάση τις ιστορικές σας γνώσεις και αξιοποιώντας τα παραθέματα που ακολουθούν να παρουσιάσετε:  
**α.** την εξέλιξή του εργατικού κινήματος στην Ελλάδα τον 20ό αιώνα και τη σχέση του με την Κοινωνιολογική Εταιρεία. (μον. 15)

**β.** τις συνθήκες εργασίας των εργατών και τις ενέργειες της κυβέρνησης του Βενιζέλου για τη θέσπιση εργατικών νόμων. (μον. 10)

**Μονάδες 25**

### ΠΑΡΑΘΕΜΑ Α΄

[...] η Ελλάδα φάνηκε να είναι η μοναδική χώρα στην Ευρώπη, η οποία έμεινε ανεπηρέαστη από το μεγάλο κοινωνικό κίνημα της νεότερης εποχής, όταν ξαφνικά στην καμπή του 1907 έκανε την εμφάνιση της μια μικρή εφημερίδα στον Βόλο, το θεσσαλικό επίγειο<sup>1</sup>, η οποία έφερε τον τίτλο *Εργάτης* και έτσι έγινε ευρύτερα γνωστή η προσπάθεια του θεσσαλικού προλεταριάτου να αρχίσει τον αγώνα της απελευθέρωσης. [...] Ο Βόλος δεν είναι μεγάλη πόλη, ούτε ένα από τα σημαντικότερα βιομηχανικά κέντρα της Ελλάδας. Αλλά είναι μια από τις πιο εύπορες και κοινωνικά προοδευτικές ελληνικές πόλεις και το γειτόνεμά της με τον θεσσαλικό κάμπο –όπου το αγροτικό ζήτημα παρακίνησε κάποτε σε εξέγερση– εξηγεί το γεγονός ότι και οι εργάτες σ’ αυτή την πόλη διαφωτίστηκαν ευκολότερα σχετικά με την κοινωνική τους θέση. Πίσω από την εφημερίδα *Εργάτης* βρισκόταν η προσπάθεια μιας οργάνωσης η οποία περιλάμβανε περίπου 400 μισθωτούς και επεδίωκε να αποσπάσει τους εργάτες από τα συντεχνιακά σωματεία τους και να τους συνενώσει σε έναν καθαρά προλεταριακό σύνδεσμο [...] Η προσπάθεια ωστόσο δεν πέτυχε, επειδή οι εκμεταλλευτές γνώριζαν καλά το πώς να διεισδύσουν σαν φίλοι στο σύνδεσμο και χάρη στην παροιμιώδη αμάθεια του έλληνα εργάτη να εξαλείψουν το επαναστατικό πνεύμα από το κίνημα. [...]

Ταυτόχρονα, στην Αθήνα ορισμένοι διανοούμενοι, οι οποίοι ως επί το πλείστον είχαν σπουδάσει στη Γερμανία και εκεί είχαν έρθει σε επαφή με το μεταρρυθμιστικό σοσιαλισμό, συνενώθηκαν σε μια Κοινωνιολογική Εταιρεία, η οποία έθεσε ως σκοπό της όχι μόνο να προαγάγει τη μελέτη των κοινωνικών επιστημών στη χώρα, αλλά και να προωθήσει μια μεταρρυθμιστική κοινωνική πολιτική κινητοποιώντας τις λαϊκές μάζες.

Κώστας Χατζόπουλος, «*Το Εργατικό Κίνημα στην Ελλάδα - Die Arbeiterbewegung in Griechenland*» 1914, μτφρ,-επιμ. Δημήτρης Χρ. Ξιφαράς, Θέσεις-τριμηνιαία επιθεώρηση

### ΠΑΡΑΘΕΜΑ Β΄

Η εργάσιμη ημέρα στην Ελλάδα είναι μεγάλη, μακρύτερη από οπουδήποτε αλλού. Κανείς εργάτης δεν φαντάζεται τα καλά και ευεργετικά που θα έφερνε η ημέρα των οκτώ εργάσιμων ωρών. Δεν γνωρίζουν παρά την εργάσιμη των δέκα, το λιγότερο, ενώ συνήθως η εργασία τους διαρκεί 12 ή 14 ώρες, χωρίς κανενός είδους επίδομα ή επιπλέον αμοιβή. Οι απεργίες ήταν πρακτικά άγνωστες μέχρι το 1909. Οι μόνες αξιομνημόνευτες απεργιακές κινητοποιήσεις που έλαβαν χώρα από τότε ήταν τρεις και αφορούσαν την πρωτεύουσα. Αλλά το κοινό έδωσε ελάχιστη προσοχή σ’ αυτές τις φασαρίες και οι απεργοί έκριναν ότι οι προσπάθειές τους τους κόστιζαν ακριβά. Δεν ξαναδοκίμασαν από τότε.

<sup>1</sup> επίγειο: χαρακτηρισμός πόλης ή γενικά οικισμού που διαθέτει λιμάνι, μέσο του οποίου ορισμένη πόλη, συνήθ. μεσόγεια, επικοινωνεί με τη θάλασσα.

Τα σωματεία έκαναν αρκετές προόδους εδώ και μερικά χρόνια και σχεδόν όλες οι βιομηχανίες έχουν τις ενώσεις και τις αδελφότητές τους [...] Οι γυναίκες δεν γίνονται δεκτές ως μέλη των σωματείων.

*Percy Martin, La Grece nouvelle, Paris, Librairie orientale et americaine, 1913, σ. 176-177, στο Θέματα Νεοελληνική Ιστορίας Γ΄ τάξη Ενιαίου Λυκείου (Θεωρητική Κατεύθυνση), Διόφαντος ΙΤΥΕ 2012, σελ. 47*

## ΠΑΡΑΘΕΜΑ Γ΄

Ο Ελευθέριος Βενιζέλος, παρά το ότι η προσοχή του είναι στραμμένη στα εθνικά θέματα, δεν ολιγωρεί στη ρύθμιση των θεμάτων της εργασίας και των συνθηκών της. Έτσι ψηφίζει τον Νόμο 3934 της 19/ 21 Νοεμβρίου 1911 «Περί υγιεινής και ασφάλειας των εργατών και περί ωρών εργασίας». Εισηγείται και εκδίδεται το Βασιλικό Διάταγμα της 14/ 20 Σεπτεμβρίου 1912 «περί κανονισμού ωρών εργασίας εν τοις αρτοποιείοις», το Βασιλικό Διάταγμα της 10/ 16 Οκτωβρίου 1919 «περί υγιεινής και ασφάλισης των εργατών εις οικοδομάς και παρομοίας εργασίας και επιχειρήσεις».

Όλοι οι ως άνω Νόμοι και τα Βασιλικά Διατάγματα κωδικοποιούνται στο Προεδρικό Διάταγμα, αρκετά χρόνια αργότερα, το Διάταγμα της 27 Ιουνίου 1932 «περί κωδικοποιήσεως και συμπληρώσεως των περί οκτώρου εργασίας διατάξεων». Στο Διάταγμα αυτό με σαφή τρόπο θεσπίζεται η οκτάωρη ημερήσια εργασία. Αναφέρει χαρακτηριστικά στο άρθρο 2 «Αι ώραι εργασίας των εν τω προηγουμένω άρθρω, εργασιών και βιομηχανικών επιχειρήσεων δεν επιτρέπεται να υπερβαίνωσι τας οκτώ ώρας καθ' εκάστην και τας τεσσαράκοντα οκτώ καθ' εβδομάδα». Στο επόμενο άρθρο 3 προβλέπει τις τυχόν εξαιρέσεις, με υπέρβαση μόνο κατά μία ώρα κάθε μέρα και μόνον κατόπιν αδείας που πρέπει να δίνεται από το Γενικό Επιθεωρητή Εργασίας ή τον Επιθεωρητή Εργασίας ή, όπου δεν υπάρχει αυτός, από την Αστυνομία (άρθρα 9 και 10) Στο ίδιο νομοθέτημα προβλέπεται για πρώτη φορά ο «πίνακας εργαζομένων» (άρθρο 13), που καταγράφει τους εργαζόμενους και τις ώρες απασχόλησής τους, καθώς και οι υπερωρίες που έχουν εγκριθεί, ώστε να είναι αποτελεσματικός ο έλεγχος. Προβλέπει επίσης ότι τα διαλείμματα και οι διακοπές δεν περιλαμβάνονται στο χρόνο απασχόλησης. Θεσμοθετεί το χρόνο για το μεσημεριανό γεύμα, που δεν μπορεί να είναι πάνω από 2 ώρες για το χειμώνα και πάνω από 3 ώρες για το καλοκαίρι. Σε καμιά όμως περίπτωση κάτω από μία ώρα (άρθρο 14). Τέλος, προβλέπει ότι οι εργοδότες είναι υποχρεωμένοι να διαθέτουν «υγιεινόν χώρον προς λήψιν τροφής και ανάπαυσιν» των εργαζομένων (άρθρο 15). Η μη συμμόρφωση προς όλες αυτές τις διατάξεις επιφέρει κυρώσεις για τον εργοδότη και ποινικές ευθύνες.

Θεόδωρος Τσομίδης, *Η συμβολή του Ελευθέριου Βενιζέλου στη διαμόρφωση του εργατικού δικαίου*,  
<http://www.venizelos-foundation.gr>

### Οδηγίες προς υποψηφίους

1. Στο τετράδιο να γράψετε μόνο τα προκαταρκτικά (ημερομηνία, εξεταζόμενο μάθημα). Να **μην αντιγράψετε** τα θέματα στο τετράδιο.
2. Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων, αμέσως μόλις σας παραδοθούν. **Καμιά άλλη σημείωση δεν επιτρέπεται να γράψετε.**
3. Κατά την αποχώρησή σας να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και τα φωτοαντίγραφα.
4. Να απαντήσετε **στο τετράδιό σας σε όλα** τα θέματα.
5. Να γράψετε τις απαντήσεις σας **μόνο με μπλε ή μόνο με μαύρο στυλό διαρκείας και μόνον ανεξίτηλης μελάνης.**
6. Διάρκεια εξέτασης: τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.

**ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ**